

FinUnionsin kanta: Tekoälystä tehokas ja vastuullinen työkaveri

Tekoäly muuttaa työelämää merkittävästi. Muutosten mukana tulee niin mahdollisuuksia kuin haasteita ja riskejä. Työntekijöiden oikeuksien toteutuminen on tärkeä ottaa vakavasti, kun tekoälyä kehitetään ja otetaan käyttöön.

Tekoälyn vaikutukset talouteen ovat epäselvät. Monissa arvioissa on esitetty, että tekoäly voi parantaa tuottavuutta. Tuottavuushyötyjen toteutuminen kuitenkin vaatii työntekijöiltä uusia taitoja ja osaamista. Lisäksi on muistettava, että tekoäly luo uusia työtehtäviä ja työpaikkoja, mutta samalla myös nykyisiä työtehtäviä katoaa. Uudet työpaikat eivät välttämättä synny sinne, missä vanhoja katoaa. Siksi tekoälyn vaikutusta työllisyyteen on vaikea arvioida.

Tekoälyn tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja riskien pienentämiseksi:

- **Työntekijöille tulee tarjota osaamisen päivittämistä ja uudelleen koulutusta.** Tällä varmistetaan sopeutuminen muuttuviin työmarkkinoihin ja mahdollisuus hyödyntää tekoälyn tuomia avauksia.
- **Tulevien työntekijöiden tekoälyosaaminen on varmistettava.** Sen lisäksi että työelämässä oleville on tarjottava mahdollisuuksia osaamisen päivittämiseen, tulee varmistaa riittävä tekoälyosaaminen myös työelämäänsä tuleville. Käytännössä tekoälyteemojen integroinnista eri koulutustasoille on varmistuttava.
- **Tekoälyn käyttöönotossa on varmistettava, ettei se johda työntekijöiden epätarkoituksenmukaisen valvonnan lisääntymiseen eikä yksityisyyden loukkaamiseen.** Työelämässä käytettävän tekoälyn keskiössä on oltava hyvinvointi ja työolosuhteet. Vaikka tekoäly voi auttaa vähentämään rutiininomaisia ja raskaita työtehtäviä, se ei saa johtaa työntekijöiden hyvinvoinnin heikentymiseen eikä psykososiaalisen kuormituksen kasvuun.

- **Tekoälyn kehittämisessä ja käytössä on noudatettava eettisiä periaatteita, kuten oikeudenmukaisuutta, läpinäkyvyyttä, turvallisuutta ja vastuullisuutta.** On tärkeää, että tekoälyn päätöksentekoprosessit ovat avoimia ja ymmärrettäviä, jotta työntekijät voivat luottaa siihen, että tekoälyä käytetään reilusti ja oikeudenmukaisesti.
- **Tekoälyn syrjimättömyys on varmistettava ja sen vaikutuksia eri ihmisryhmiin on seurattava.** Käytössä oleviin tekoälyjärjestelmiin ei saa sisältyä syrjiväisiä edustavia piirteitä. Toisaalta on arvioitava, että tekoälyn vaikutukset kohdistuisivat enemmän naisiin. Siksi syrjimättömyyden varmistamisen lisäksi on tärkeää kiinnittää jatkuvasti huomiota tekoälyn vaikutuksiin eri ihmisryhmiin ja tarvittaessa tehdä sen mukaisia politiikkatoimenpiteitä.
- **Työntekijöillä on oltava mahdollisuus vaikuttaa sekä tekoälyn käyttöönottoon että sen käyttöön työssä.** Osallistamalla työntekijät ja henkilöstön edustajat päätöksentekoon jo suunnitteluvaiheessa varmistetaan, että työntekijöiden näkökulmat ja tarpeet otetaan huomioon ja että tekoälyä käytetään tavalla, joka hyödyttää kaikkia osapuolia. Samalla lisätään luottamusta työpaikoilla sekä ehkäistään työntekijöiden oikeuksiin ja ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä.
- **Tekoälyn riskejä, mahdollisuuksia ja käyttöä on arvioitava työpaikkojen ja työmarkkinaosapuolten jatkuvassa vuoropuhelussa.** Tekoäly kehittyy voimakkaasti ja ennakoimattomasti. Siksi kertaluontoinen työntekijöiden kuuleminen käyttöönottovaiheessa ei riitä.
- **Algoritmien kautta tapahtuvaan johtamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.** Algoritmien kautta tapahtuva johtaminen kehittyy koko ajan ja sillä on merkittäviä vaikutuksia työntekijöiden arkeen. Uhkana on työn yksipuolistuminen ja kiireen lisääntyminen, mikäli algoritmien kautta tapahtuva johtaminen toteutetaan huonosti. Siksi asiaa on tarkasteltava jatkuvasti niin lainsäätäjän kuin laajemmin yhteiskunnan tasolla.

Tekoälyn sääntely kannattaa tehdä EU-tasolla

- **Varmistetaan eurooppalainen tekoälyosaaminen.** On merkkejä siitä, että tekoäly ja siihen liittyvä osaaminen keskittyy. Euroopan on oltava liikkeellä ajoissa tekoälyn ja sen käyttämiseen vaadittavan osaamisen kehittämisessä.
- **Vahvistetaan työntekijän turvaa tekoällysäädännön avulla.** Tällä hetkellä EU-tason sääntelyssä on täydentämisen tarvetta esimerkiksi työntekijöiden tasavertaisen kohtelun näkökulmasta ja tiedotus- ja kuulemisvelvoitteiden osalta.

- **Kaikissa lainsäädäntöaloitteissa tai olemassa olevia säädöksiä soveltaessa on puututtava työntekijöiden oikeuksien ja suojelun puutteisiin** ja varmistettava, että ihmiset hallitsevat kaikkia ihmisen ja koneen välisiä vuorovaikutuksia. EU:n tekoälyn käyttöä työpaikoilla koskevia oikeudellisia määräyksiä tulisi tukea täydentää selkeillä ohjeilla. Nykyisen lainsäädännön toimivuutta ja sen puutteita on arvioitava ja sitä on tarvittaessa täydennettävä.
- **Euroopan tekoälytoimiston on luotava tiivis yhteistyö eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten kanssa sekä sektorikohtaisella, että sektorit ylittävällä tasolla.**
- **Tekoälytoimiston ja Euroopan komission työllisyyden ja sosiaaliasioiden pääosaston yhteistyön toimivuus on varmistettava.**

Tekoälyn käyttöönotto työelämässä tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia, mutta sen on tapahduttava tasapainossa työntekijöiden etuja ja oikeuksia kunnioittaen. On varmistettava, että tekoälystä tulee voima, joka parantaa työelämää ja luo hyvinvointia kaikille. **Tekoälyä on säädeltävä, jotta kehitys on toivotun suuntainen ja säätelykehikon on oltava johdonmukainen ja ymmärrettävä.**

Lisätiedot:

- Susanna Salovaara, johtaja, Finunions, puh. +32 488 47 95 08, susanna.salovaara@finunions.org
- Juha Antila, kehittämisspällikkö, SAK, puh. +358 50 575 1790, juha.antila@sak.fi
- Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti, STTK puh. +358 40 684 2251, tom-henrik.sirvio@sttk.fi

